

Til Finansdepartementet

Tilrådning

22. oktober 2009

1 Innledning

I stortingsmelding nr 20 (2008-2009) la Finansdepartementet opp til at tobakksprodusenter skulle utelukkes fra investeringsmulighetene til Statens pensjonsfond utland. Forslaget fikk tilslutning fra Stortinget.

I tråd med dette har Finansdepartementet utvidet fondets etiske retningslinjer til også å omfatte utelukkelse av selskaper som produserer tobakk.

Etikkrådet har foretatt en gjennomgang av de selskaper i fondet som er klassifisert som tobakksprodusenter og som rammes av det nye utelukkelseskriteriet. Fondets investeringer i selskapene pr. 31.12.08 er angitt for hvert selskap.

Alliance One International Inc. (NOK 6 543 727)	ITC Ltd. (NOK 338 514 700)	Reynolds American Inc. (NOK 251 436 677)
Altria Group Inc. (NOK 916 297 967)	Japan Tobacco Inc. (NOK 1 469 905 318)	Souza Cruz SA (NOK 52 051 152)
British American Tobacco BHD (NOK 65 776 837)	KT&G Corp. (NOK 114 873 735)	Swedish Match AB (NOK 523 059 285)
British American Tobacco Plc. (NOK 4 777 801 401)	Lorillard Inc. (NOK 292 038 569)	Universal Corp VA (NOK 20 897 286)
Gudang Garam tbk pt (NOK 0)	Philip Morris Int. Inc. (NOK 3 335 098 781)	Vector Group Ltd. (NOK 14 899 151)
Imperial Tobacco Group Plc. (NOK 2 426 963 580)	Philip Morris Cr AS (NOK 19 019 853)	

Etikkrådet tilrår at disse selskapene utelukkes fra fondet.

Etikkrådet vil undersøke om det kan være selskaper i fondet som produserer tobakk, men som ikke er klassifisert som tobakksprodusenter. Etikkrådet vil eventuelt avgi tilrådninger om uttrekk av ytterligere selskaper på bakgrunn av dette.

2 Bakgrunn

Etikkrådet har mottatt brev fra Finansdepartementet datert 30. september 2009, hvor departementet meddeler endringer i de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond utland og i Etikkrådets mandat. Endringene innebærer at Etikkrådet skal gi tilrådning om utelukkelse av selskaper som produserer tobakk.

Finansdepartementet skriver i sitt brev til Etikkrådet blant annet følgende:

”I St.meld. nr. 20 (2008-2009) Om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2008 la Finansdepartementet opp til at tobakksprodusenter utelukkes fra Statens pensjonsfond – Utland basert på negativ filtrering. Man presiserte at det var produksjon av tobakk som skulle danne grunnlag for en slik filtrering, og at salg av tobakk ikke rammes av kriteriet. Dette har

fått tilslutning fra Stortinget. [...] Det nye filtreingskriteriet for tobakksproduksjon er begrenset til tobakksproduktet og omfatter ikke tilhørende produkter som filter og smakstilsetninger”.

Etikkrådet legger til grunn at produksjon av tobakk omfatter dyrking av tobakksplanter samt bearbeidelse av tobakk frem til sluttproduktet, og at alle selskaper som produserer tobakk skal utelukkes fra fondet. Produksjon av alle former for tobakksprodukter, uavhengig av hvordan disse anvendes, vil omfattes av utelukkelseskriteriet.

Dyrking av tobakksplanter foregår blant annet i USA, India, Brasil, Kina og i flere afrikanske land. Plantene dyrkes både på store plantasjer, på mindre gårdsbruk og på små åkerlapper. Handelsselskaper for rå tobakk (såkalte ”*leaf companies*”) kjøper tobakksavlinger enten direkte fra dyrkere som de har avtaler med, eller de kjøper tobakken på lokale auksjoner som dyrkerne leverer til. Handelsselskapene bearbeider tobakken og selger den videre til tobakksprodusenter som produserer ulike tobakksprodukter for sluttbrukere. Noen tobakksprodusenter handler også direkte med dyrkerne eller på lokale auksjoner uten å gå via handelsselskaper. Fondets investeringer i handelsselskaper for rå tobakk og i tobakksprodusenter vil heretter rammes av fondets etiske retningslinjer.

Etikkrådet har i denne tilrådingen tatt utgangspunkt i selskapene som er klassifisert som tobakksprodusenter i industriklassifisering til fondets referanseindekser.

Klassifiseringen av selskaper i ulike industrier er basert på hvilken type næringsvirksomhet som er dominerende for selskapenes omsetning. Fondets referanseindeks for aksjer er basert på FTSE All Cap. FTSE klassifiserer selskapene i indeksen i ulike sektorer. Under industrien ”*Consumer Goods*” er det en egen sektor som heter ”*Tobacco*”. Selskaper som klassifiseres i denne sektoren, vil ha hoveddelen av sin omsetning knyttet til tobakksindustrien. Når det gjelder fondets obligasjonsinvesteringer, er Barclays Global Aggregate utgangspunktet for fondets referanseindeks. Også her er selskaper med hoveddel av omsetning fra tobakksindustrien klassifisert i en egen sektor som benevnes ”*Tobacco*”.

Når det gjelder bruken av referanseindeksenenes selskapsklassifisering som utgangspunkt for å identifisere investeringer selskaper som rammes av de nye retningslinjene, er det to forhold som bør bemerkes:

- Det kan blant de selskaper som av indeksleverandørene klassifiseres som tobakksprodusenter, være enkelte selskaper som kun produserer innsatsfaktorer til tobakksprodukter, som papir, filtre og lignende, og ikke tobakksprodukter i seg selv. Slik virksomhet vil ikke danne grunnlag for utelukkelse fra fondet.
- Det kan være selskaper i fondet som driver tobakksproduksjon uten at indeksleverandørene har klassifisert disse under ”*Tobacco*”. Dette kan dreie seg om selskaper som har virksomhet både innen tobakksproduksjon og andre næringer, og hvor tobakksproduksjon ikke utgjør størstedelen av omsetningen. Etikkrådet vil derfor innføre overvåking av fondets portefølje med henblikk på å identifisere slike selskaper. Dette vil kunne danne grunnlag for ytterligere tilrådingen om uttrekk av selskaper.

3 Etikkrådets tidligere undersøkelser av selskaper i tobakksindustrien

Etikkrådet har tidligere på eget initiativ foretatt undersøkelser for å kartlegge omfanget av barnearbeid i tobakksindustrien. Foreløpige undersøkelser har indikert et stort omfang av helseskadelig barnearbeid ved dyrking av tobakk i enkelte land. Da det ble klart at produksjon av tobakk skulle innføres som et objektivt kriterium for utelukkelse av selskaper fra fondet, ble videre utredning av disse forholdene stanset ettersom selskapene det gjelder uansett ville bli tilrådet utelukket.

4 Tobakksprodusenter i fondets portefølje

Med utgangspunkt i indeksleverandørens industriklassifisering av selskaper i aksjeporteføljen til Statens pensjonsfond utland og selskapenes opplysninger på egne hjemmesider, har Etikkrådet identifisert understående selskaper med virksomhet som rammes av kriteriet for utelukkelse av tobakksprodusenter. Ettersom selskapene selv oppgir at de hovedsakelig driver med tobakksproduksjon, har ikke Etikkrådet funnet det nødvendig å tilskrive selskapene for å få dette bekreftet.

Alliance One International Inc. (USA)

Selskapet er et amerikansk handelsselskap for rå tobakk ("leaf company"). Selskapet kjøper tobakk i lokale markeder, bearbeider tobakken og selger denne videre til sigarettprodusenter.¹

Altria Group Inc. (USA)

Selskapet eier blant annet 100% av produksjonsselskapet Philip Morris USA som er USAs største sigarettprodusent.² I 2009 kjøpte Altria Group Inc. selskapet UST Inc, som gjennom sitt heleide datterselskap US Smokeless Tobacco Company er USAs største produsent av snus.³

¹ "As a leading independent leaf tobacco merchant, Alliance One International provides worldwide service to the large cigarette manufacturers. Multinational manufacturers of consumer tobacco products rely on independent merchants such as Alliance One to supply the majority of their leaf. We purchase tobacco in more than 45 countries and serve manufacturers of cigarettes and other consumer tobacco products in over 90 countries.

Alliance One proudly claims broad geographic processing capabilities, a diversified product offering, and an established customer base, which includes all of the major consumer tobacco product manufacturers. We select, purchase, process, pack, store, ship, and, in certain developing markets, provide agronomy expertise and financing for growing leaf tobacco."

Se selskapets hjemmeside: <http://www.aointl.com/au/>

² "Altria Group's operating companies include Philip Morris USA, U.S. Smokeless Tobacco Company, John Middleton and Ste. Michelle Wine Estates. Our tobacco company brand portfolios consist of successful and well-known brand names such as Marlboro, Copenhagen, Skoal and Black & Mild. Philip Morris USA is the largest tobacco company in the U.S. and has half of the U.S. cigarette market's retail share."

Se selskapets hjemmeside: http://www.altria.com/about_altria/1_0_aboutaltriaover.asp

³ "With Altria Group's acquisition of UST Inc., U.S. Smokeless Tobacco Company becomes a wholly-owned subsidiary of Altria Group, making Altria the owner of the premier tobacco companies in the United States. Se selskapets hjemmeside: http://www.altria.com/about_altria/1_6_4_USSmokelessStory.asp

"U.S. Smokeless Tobacco Company is a wholly-owned subsidiary of Altria Group that manufactures and markets smokeless tobacco products.", se http://www.altria.com/about_altria/1_2_5_ussmokelesstobacco.asp

British American Tobacco PLC (UK)

Selskapets datterselskaper produserer årlig 715 milliarder sigaretter på 49 fabrikker i 41 land.⁴

British American Tobacco BHD (Malaysia)

Selskapet er 50% eid av British American Tobacco PLC og produserer sigaretter i Malaysia.⁵

Gudang Garam TBK PT (Indonesia)

Selskapet er den største sigarettprodusenten i Indonesia med en årsproduksjon på 70 milliarder sigaretter (2001).⁶

ITC Ltd. (India)

Selskapet er største produsent av sigaretter i India.⁷

Japan Tobacco Inc. (Japan)

Selskapet har virksomhet i Japan hvor det produserer sigaretter.⁸

KT&G Corp. (Sør-Korea)

Selskapet er Sør-Koreas største sigarettprodusent.⁹

Lorillard Inc. (USA)

Selskapet er USA's tredje største sigarettprodusent.¹⁰

⁴ "Our subsidiary companies produce some 715 billion cigarettes through 49 cigarette factories in 41 countries. We are the only international tobacco group with a significant interest in tobacco leaf growing, working with thousands of farmers internationally."

Se selskapets hjemmeside:

http://www.bat.com/group/sites/uk_3mnfen.nsf/vwPagesWebLive/DO52ADCY?opendocument&SKN=1

⁵ Bloomberg: "BAT BHD manufactures, imports and sells cigarettes, pipe tobacco, cigars and luxury consumer products."

⁶ "PT Gudang Garam Tbk is one of the leading cigarette producers that secures the largest market share in Indonesia, produced more than 70 billions sticks in the year 2001 and well-known as the high quality kretek cigarette producer."

Se selskapets hjemmeside: <http://www.gudanggaramtbk.com/company/index.php?act=profile>

⁷ "ITC is the market leader in cigarettes in India. With its wide range of invaluable brands, it has a leadership position in every segment of the market."

ITC's cigarettes are produced in its state-of-the-art factories at Bengaluru, Munger, Saharanpur and Kolkata."

Se selskapets hjemmeside http://www.itcportal.com/sets/cigarette_frameset.htm

⁸ "The domestic tobacco business is positioned as the core source of profits for the JT Group Japan Tobacco International (JTI), the international tobacco division of JT, enjoys the fastest organic growth among all global tobacco manufacturers."

Se selskapets hjemmeside: http://www.jt.com/about/division/tobacco_japan/index.html

⁹ "While improving superior product quality and manufacturing capabilities by competing with foreign cigarette manufacturers operating their production bases in Korea, KT&G has dominated domestic market over 70% by developing and releasing new products marked by ceaseless technological innovations. Cigarette business will strengthen its role as Value Base for KT&G by investments focused on R&D, brands and marketing."

Se selskapets hjemmeside: <http://www.ktng.com/>

¹⁰ "Lorillard Inc. is the nation's third largest tobacco company. Lorillard Tobacco Company, the company's operating subsidiary, does business in all 50 states, the District of Columbia and Puerto Rico and other outlying U.S. possessions."

Se selskapets hjemmeside <http://www.lorillard.com/index.php?id=33>

Philip Morris International Inc. (USA)

Selskapet er et av verdens største tobakksprodusenter. Utenfor hjemmemarkedet USA er selskapets markedsandel for sigaretter på verdensbasis om lag 15%.¹¹

Philip Morris CR AS (Tsjekkia)

Dette tsjekkiske selskapet er 77% eid av Philip Morris International Inc. Selskapet produserer, distribuerer, markedsfører og selger sigaretter og andre tobakksprodukter.

Reynolds American Inc (USA)

Reynolds American Inc er holdingselskapet til R.J. Reynolds tobacco Company, som er den nest største sigarettprodusenten i USA.¹²

Souza Cruz SA (Brasil)

Selskapet driver sigarettproduksjon i Brasil.¹³

Swedish Match AB (Sverige)

Selskapet produserer blant annet snus og andre tobakksprodukter ved fabrikker i 10 land.¹⁴

Universal Corporation VA (USA)

Dette er et amerikansk handelsselskap for rå tobakk ("leaf company"). Selskapet kjøper tobakk i lokale markeder, bearbeider tobakken og selger denne videre til sigarettprodusenter.¹⁵

Vector Group Ltd (USA)

Gjennom datterselskapene Liggett Group LLC og Vector Tobacco Inc produserer selskapet sigaretter i USA.¹⁶

¹¹ "Philip Morris International (PMI) is the leading international tobacco company, with products sold in approximately 160 countries. In 2008, we held an estimated 15.6% share of the international cigarette market outside of the USA. We own seven of the top 15 brands in the world and have a strong mix of international and local products that seek to appeal to a wide array of adult smokers. We are committed to providing our consumers with the highest-quality tobacco products." Se selskapets hjemmeside:

http://www.philipmorrisinternational.com/PMINTL/pages/eng/ourbus/About_us.asp

¹² "The second-largest tobacco company in the United States, R.J. Reynolds Tobacco Company makes many of the nation's best selling cigarette brands [...]." Se selskapets hjemmeside: <http://www.rjrt.com/aboutus.aspx>

¹³ "The unchallenged leader on the Brazilian cigarette market, Souza Cruz is a subsidiary of British American Tobacco, the most international of the tobacco groups, whose brands are sold in 180 countries all over the world. [...] Cruz today works with the entire product cycle, from leaf-growing and processing tobacco through to manufacturing and distributing cigarettes." Se selskapets hjemmeside:

http://www.souzacruz.com.br/oneweb/sites/SOU_5SQE9E.nsf/vwllivelookupHomePage/HOME?opendocument

¹⁴ "Swedish Match produces and sells market-leading brands in smokefree tobacco products, cigars and lights products. The products are sold across the globe, with production units in 10 countries."

Se selskapets hjemmeside: <http://www.swedishmatch.com/>

¹⁵ "Universal's business includes selecting, buying, shipping, processing, packing, storing, and financing of leaf tobacco in tobacco growing countries for sale to, or for the account of, manufacturers of tobacco products throughout the world. Universal does not manufacture cigarettes or other consumer products. The Company's revenues are derived from sales of processed tobacco and from fees and commissions for specific services."

Se selskapets hjemmeside <http://www.universalscorp.com/>

¹⁶ "Through our subsidiaries, Liggett Group LLC and Vector Tobacco Inc., we manufacture and market high quality cigarette products to adult smokers in the United States." Se selskapets hjemmeside:

<http://www.vectorgroupltd.com/abtus.asp>

5 Tilråding

På bakgrunn av det overstående tilråder Etikkrådet at selskapene

Alliance One International Inc., Altria Group Inc., British American Tobacco BHD, British American Tobacco Plc., Gudang Garam tbk pt., Imperial Tobacco Group Plc., ITC Ltd., Japan Tobacco Inc., KT&G Corp, Lorillard Inc., Philip Morris International Inc., Philip Morris Cr AS., Reynolds American Inc., Souza Cruz SA, Swedish Match AB, Universal Corp VA og Vector Group Ltd.

utelukkes fra Statens pensjonsfond utland.

Gro Nystuen Leder

(sign.)

Andreas Føllesdal

(sign.)

Anne Lill Gade

(sign.)

Ola Mestad

(sign.)